

МОДУЛ 2023: ПРЕНАСЯНЕ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА НА БЛАГОСЪСТОЯНИЕТО И НЕРАВНОСТОЙНОТО ПОЛОЖЕНИЕ, ЖИЛИЩНИ ЗАТРУДНЕНИЯ, ПАЗАР НА ТРУДА И ЖИЛИЩЕН ФОНД, ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

Регламент за изпълнение (ЕС) 2021/2052 на Комисията от 24 ноември 2021 г. определя техническите елементи на масивите от данни при извадковото проучване в област „Доходи и условия на живот“, обхващащи „Пазар на труда и жилищен фонд“, „Пренасяне между поколенията на благосъстоянието и неравностойното положение“, „Жилищни затруднения“, както и специалната тема за 2023 г. „Енергийна ефективност на домакинствата“

- **Единици на наблюдение:**

За променливите свързани с пренасяне на благосъстоянието и неравностойното положение между поколенията, единица на наблюдение е всеки член на домакинството на възраст между 25 и 59 години включително.

Информацията за пазара на труда, жилищния фонд и жилищните затруднения трябва да се предоставя за всички членове на домакинството на възраст 16 години и повече години.

За променливите свързани с енергийна ефективност единица на наблюдение е на ниво домакинство и се отнася до домакинството като цяло.

- **Метод за събиране на данните:**

За променливите, събирани на индивидуално ниво се провеждат само индивидуални интервюта с респондента. Косвени интервюта са позволени само в изключителни случаи за лица, временно отсъстващи или недееспособни.

За променливите, събирани на ниво домакинство използваният начин за събиране данните е персонално интервю с респондента на домакинството.

- **Период на наблюдение**

За променливите свързани с пренасяне на благосъстоянието и неравностойното положение между поколенията, периодът на наблюдение е когато интервюираният е бил около 14 годишен.

За жилищните затруднения - целият досегашен живот.

За пазара на труда и жилищния фонд - настоящия референтен период , с изключение на променливите отнасящи се до извършване на работа поне 1 час срещу заплащане в пари и/или натура, или друг доход през последната седмица и търсенето на работа през последните четири седмици.

За променливите свързани с енергийната ефективност периодът на наблюдение се отнася до настоящия момент, освен променливата за подобрение на жилището, която се отнася за предходните 5 години.

ПРЕНАСЯНЕ МЕЖДУ ПОКОЛЕНИЯТА НА БЛАГОСЪСТОЯНИЕТО И НЕРАВНОСТОЙНОТО ПОЛОЖЕНИЕ

Определения

Определенията за „баща“, „майка“ и „домакинство“, използвани в Модул 2023 са следните:

Баща: „лицето, което интервюираният е считал за свой баща, когато е бил на около 14-годишна възраст. По принцип за баща се приема биологичният баща, но ако интервюираният счита друго лице за свой баща по време на референтния период, отговорите трябва да се отнасят именно до това лице, дори ако биологичният баща е жив и известен“;

Майка: „лицето, което интервюираният е считал за своя майка, когато е бил на около 14-годишна възраст. По принцип за майка се приема биологичната майка, но ако интервюираният счита друго за своя майка по време на референтния период, отговорите трябва да се отнасят именно до това лице, дори ако биологичната майка е жива и известна“;

Домакинство: „има се предвид домакинството, в което респондентът е живял, когато е бил на около 14-годишна възраст. Ако родителите на респондента са били разведени и съвместно са упражнявали родителските права (50% от времето за всеки родител), респондентът следва да избере своето домакинство въз основа на обективен критерий, в зависимост от основния си адрес, когато е бил на около 14-годишна възраст (т.е. адресът, където лицето е било вписано), или въз основа на субективен критерий, в зависимост от това, къде той се е чувствал повече у дома си, когато е бил на около 14-годишна възраст. Ако родителите на респондента са били разведени/разделени и не са разпределили попечителството еднакво, домакинството трябва да бъде това, в което респондентът е живял през цялото или по-голямата част от времето“.

- **PT220: Вид домакинство, в което е живял респондента, когато е бил на около 14-годишна възраст**

Тази променлива има за цел да определи дали респондентът е живял в обикновено домакинство или институция, когато е бил на около 14-годишна възраст

- **PT210: В какво жилище е живял респондента**

Когато респондентът е бил на около 14 години, неговото/нейното домакинството може да е било наемател, собственик на жилището, или това жилище да е било предоставено за ползване безплатно. Променливата събира информация точно в какво жилище е живеел респондентът.

- **PT190: Финансово състояние на домакинството**

Променливата събира информация за усещането на респондента за финансовото състояние на домакинството, в което той/тя е живял/а, когато той/тя е бил/а на около 14 години.

- **PT260: Основни нужди за училище, като: книги, тетрадки, учебни помагала и екипировка за часовете по физическо**

Тази променлива събира информация за всички деца на възраст между 1-18 години, които са пребивавали в домакинството на респондента, когато е бил на възраст около 14 години. Целта е да се определи дали основните училищни нужди на респондента и другите деца в домакинство са били удовлетворени.

- **PT270: Едно хранене, включващо месо, пиле или риба (или вегетарианския еквивалент) поне веднъж дневно**

Тази променлива събира информация за всички деца на възраст между 1-18 години, които са пребивавали в домакинството на респондента, когато е бил на възраст около 14 години. Целта е да се определи дали респондентът и другите деца в домакинство са имали поне едно хранене с месо, пиле или риба дневно.

- **PT280: Почивка извън дома поне една седмица в годината**

Тази променлива събира информация за всички деца на възраст между 1-18 години, които са пребивавали в домакинството на респондента, когато е бил на възраст около 14 години. Дори ако само едно дете не е имало възможност за почивка далеч от дома в продължение на най-малко една седмица в годината, счита се, че всички деца в домакинството не са имали възможност за почивка извън дома.

- **PT230: Присъствие на майката, когато лицето е било на възраст около 14 години**

Тази променлива цели получаване на информация дали майката на респондента присъства в живота му. Ако респондентът не е живял с майка си, се събира информация дали е имал контакт с нея.

- **PT100: Гражданство на майката**
- **PT120: Най-високо образователно равнище, достигнато от майката**
- **PT160: Статус в заетостта на майката**

Статуса в заетостта на майката се определя от основната дейност, която е извършвала през основната част от времето си, когато респондентът е бил на около 14 години.

- **PT180: Основна професия на майката**

Тази променлива събира информация в съответствие с Международната стандартна класификация на професиите (ISCO-08)

- **PT240: Присъствие на бащата, когато лицето е било на възраст около 14 години**

Тази променлива цели получаване на информация дали бащата на респондента присъства в живота му. Ако респондентът не е живял с родителя си, се събира информация дали е имал контакт с него.

- **PT070: Гражданство на бащата**
- **PT110: Най-високо образователно равнище, достигнато от бащата**
- **PT130: Статус в заетостта на бащата**

Статусът в заетостта на бащата се определя от основната дейност, която е извършвал през основната част от времето си, когато респондентът е бил на около 14 години.

- **PT150: Основна професия на бащата**

Тази променлива събира информация в съответствие с Международната стандартна класификация на професиите (ISCO-08).

ЖИЛИЩНИ ТРУДНОСТИ

- **PHD01 Срещнати досега жилищни затруднения**

Това е променлива, която има за цел да събере информация дали хората са преживели жилищни затруднения през целия си живот.

Отговорът трябва да бъде „да“, ако в даден момент от живота си респондентът няма свое собствено място (собствено или под наем), където би могъл да живее и поради тази причина е бил принуден да остане при приятели или друго семейство; да остане в спешни центрове за настаняване или други временни жилища; да бъде на място, което не е предназначено за постоянен дом или е трябвало да спи на обществено място.

Ако респондентът е бил принуден да напусне дома си временно поради непредвидено събитие като: риск от земетресение; пожар в квартала и т.н., не трябва да се счита, че е имал жилищни затруднения.

Категорията "пребиваване при приятели или роднини" - трябва да включва ситуации, при които някой е бил принуден да се премести в семейството или приятелите си, тъй като не е имало друго място за престой. Посещенията, пребиваващи за ограничен период от време (например по време на обновяване на собствен апартамент) или живеещи със семейство, за да се спестят пари, а не поради абсолютната необходимост, не трябва да се вземат под внимание.

"Извънредно или друго временно настаняване" следва да се разбира като подслон за нощувки за хора без обичайно местопребиваване, настаняване на лица, преживели домашно насилие, настаняване на имигранти поради техния статут и други.

"Място, което не е предназначено за постоянен дом", трябва да се разбира като временно убежище, шахта, полу-постоянна структура, хижа / кабина или сграда, определена като неподходяща за обитаване.

"Спящите в общественото пространство" трябва да се разбират като живеещи по улиците или обществените места, без подслон, който може да се определи като жилище.

Ако човек е преживял трудности в жилищното настаняване повече от веднъж през живота си, той трябва да избере категорията, която представлява най-скорошното събитие.

- **PHD07: Кога възникнаха жилищните затруднения**

Тази променлива има за цел да получи информация дали жилищните затруднения са били в последните пет години или преди повече от пет години.

- **PHD02: Продължителност на най-скорошния период на жилищни затруднения**

Променливата трябва да измери продължителността на времето, през което хората са срещнали жилищни затруднения. Трябва да се има предвид само най-скорошното изживяване. Ако обаче някой продължава да преживява трудности с жилищното настаняване, но през този период промени мястото си на пребиваване (напр. от център за спешно настаняване е преместен на място, което не е предназначено за постоянен дом, и след това "е останал на улицата"), общата продължителност трябва да бъде посочена.

Информацията за продължителността трябва да бъде предоставена на Евростат в месеци (например 2 години = 24 месеца, 2 седмици = 0,5 месеца). Ако дадено лице е изпитвало трудности с жилищното настаняване за период, по-кратък от 2 седмици, стойността трябва да бъде закръглена до 2 седмици (0,5 месеца).

Ако в момента на интервюто, респондентът изпитва жилищни затруднения, трябва да бъде включено като продължителност.

- **PHD03: Основна причина за предишни жилищни затруднения**

Тази променлива има за цел да улови основната причина за жилищните затруднения. Жилищните трудности са сложен, многостранен проблем и често са последствие от множество събития. Независимо от това, от анкетираните се иска да изберат основната причина за това, т.е. онова, което според тях е най-важният фактор. Ако респондентът понастоящем изпитва трудности в жилищното настаняване, трябва да посочи основната причина за него.

- **PHD05: Излизане от положение на жилищни затруднения**

Тази променлива има за цел да събере информация, за причината, поради която респондента се справил с жилищните затруднения. Като цяло може да има повече от една причина; въпреки това трябва да се избере най-важната.

- **PHD06: Затруднение при наемане на жилище**

Целта на тази променлива е да получи информация дали респондентът е имал затруднения с наема на жилището през последните 12 месеца. По-конкретно, дали респондентът не е успял да плати за квартирата си със собствени средства, без да взема пари на заем, да взема заем или да използва друг начин за получаване на пари за плащане на наема. Ако наемът е платен частично или изцяло навреме от друг/и член/ове на домакинството, това не се счита за затруднение за респондента. В случай, че домакинството не е било в състояние да плати наема навреме, това се счита като затруднение за плащането на наема за респондента.

Отговорът трябва да бъде „да“, ако в който и да е момент през последните 12 месеца респондентът (и/или другите членове на домакинството) не са били в състояние да плащат със свои средства наема си или не са били в състояние да платят навреме (по график) поради финансови причини.

Като трудности трябва да се имат предвид следните ситуации, когато респондентът или други членове на домакинството:

- трябва да вземе пари назаем (от банка, роднини (извън домакинството) или приятели), за да плати наема;
- други членове на домакинство плащат наема на жилището, но не живеят в същото домакинство (напр. родители, деца, роднини и т.н.), тъй като респондентът не е могъл да покрие цялата сума на наема или част от него;
- са били принудени да продадат активи като бижута, мебели, кола или други ценности или имоти, за да покрият наема;
- трябва да вземат овърдрафт, за да плащат наема;

Изключват се:

- Кредити за други цели като ремонт, обзавеждане, декорация и др.;
- Пари, взети назаем за други цели, различни от плащането на наема;
- Наемът се плаща навреме от друг/и член/ове на домакинството или се заемат пари от други членове на домакинството, за да се плати наем;
- Наемът се плаща от спестявания на респондента или друг/и член/ове на домакинството;
- Трудности при плащане на наем за второ (или друго) жилище/жилища;
- Трудности при плащане на наем, за жилище различно от основното, като напр. дейности за самостоятелна заетост, гараж, градина, офис пространство/магазин и др.
- Проблеми, свързани с наетия имот, като проблеми със съквартирант/и, наемодателя, качество на имота, продължителността на наема, риск собственикът да наруши договора и др.
- Не трябва да се взема предвид наличието на просрочени задължения, произтичащи от грешки или забравяне на плащания, когато не са свързани с финансови затруднения.

ПАЗАР НА ТРУДА И ЖИЛИЩЕН ФОНД

● PL230 Сектор на заетостта

Въпросът се отнася за текущата работа на респондента. Има за цел да събере информация дали респондентът е нает в публичния или в частния сектор. Публичният сектор включва всички държавни, областни, общински институции и централната банка. Частният сектор се състои от всички фирми, които не са част от публичния сектор. Лицата, наети чрез агенция посредник или компания, а извършват дейност за трети лица при изпълнение на дадена работа (освен ако няма трудов договор за неограничен срок с агенцията или компанията), се считат за наети в частния сектор.

● PW100 Удовлетвореност от работата

Променливата се отнася до мнението на респондента/чувството за степента на удовлетвореност от неговата/нейната работа. Респондентът трябва да направи оценка на всички области на своята работа в момента на интервюто. Респондентът, който прави оценката, трябва да вземе предвид извършените задачи, атмосферата на работното място, заплащането, часовете и т.н.

Икономическата активност на лицето се основава на собственото възприятие на лицето за неговата/нейната основна дейност (работещ, учащ, неактивен). По принцип, определянето на икономическата активност зависи от времето, което лицето отдава на дадена дейност, но няма

точни критерии за това. Ако респондентът има няколко работни места, той/тя трябва да се позове на основната работа. Ако респондентът работи и учи едновременно, той/тя трябва да се позове на текущата работа, ако се самоопределя като работещ.

За лицата, които не работят в момента на интервюто трябва да се използва код -2 (не се прилага).

- **PL260 Обичайно отработени часове на седмица**

Обхватът на тази променлива е същият като за променливите PL060 и PL100, но референтният период, използван за PL260, е различен.

Броят часове съответства на часовете, които лицето обичайно работи на основната си и/или друга работа, когато е бил зает в референтния период за дохода (предходната календарна година). Това обхваща всички часове, включително допълнителни часове, платени или неплатени, които лицето обикновено е работило, но изключва времето за пътуване между дома и мястото на работа, както и основните почивки за хранене (обикновено по обяд).

Лицата, които обикновено са работили у дома (в рамките на определенията, дадени по-долу), трябва да включат броя часове, които обикновено са работили от къщи. Чираците, стажантите и другите лица в професионално обучение трябва да изключат времето, прекарано в училище или други центрове за специално обучение.

Самостоятелно заетите лица и семейните работници, може да нямат обичайно работно време, в смисъл че тяхното работно време варира значително от седмица на седмица или месец на месец. Когато респондентът не може да предостави броя на обичайните часове, средната стойност на действително отработените часове за седмицата през референтния период на дохода (или месеци с всякаква работа) се използва като мярка за обичайните часове. По-специално за самостоятелно заетите лица нормалните часове могат да включват и работа, извършвана у дома, като планиране, водене на записи и т.н.

Лица, които обикновено работят у дома

Тази концепция се прилага за много самонаети хора, например в артистични или професионални дейности, които работят изцяло или частично къщи, често в помещение част от жилищното им. Въпреки това, ако мястото на работа се състои от отделна единица (например лекарски/а кабинет/практика или офис на данъчен консултант), която е в непосредствена близост до дома на лицето, но има отделен вход, тогава работата, извършвана там, не трябва да се счита за извършвана „у дома“. По същия начин фермерът не трябва да се счита за работещ „у дома“, когато е зает в полето или сгради в близост до къщата му. „Работа от дома“ трябва да се тълкува стриктно по отношение на официалните работни договорености, при които служителят и работодателят взаимно разбират, че определена част от работата трябва да се извършва от къщи. Такава уговорка може да бъде изрично включена в условията за започване на работа или може да бъде организирана по други начини (например, ако служителят изрично уведоми работодателя за тази работа чрез попълване на график или като поиска допълнително заплащане или друга форма на компенсация). Тази уговорка също се признава, ако служителят е оборудван с компютър в дома си, за да изпълнява своята работа. Други типични примери за „работа у дома“ включват пътуващи търговци, които се подготвят у дома за срещи с клиенти, които след това се провеждат в офисите или домовете на клиентите, или лица, които извършват машинописна или плетачна работа, която след завършване се изпраща на централно място.

„Работа от къщи“ не обхваща случаите, при които служителите изпълняват задачи у дома (поради личен интерес или натиск от срокове), които според техните работни договорености биха могли също така да бъдат изпълнени на работното им място.

- **PL130: Брой на служителите на работното място/основната работа**

Променлива се отнася за основната работа. Ако респондентът заема или е заемал няколко работни места, за основна работа трябва да се счита тази, на която обикновено работи най-голям брой часове. В бройката служители трябва да се включат самото лице, както и работодателят.

- **PL035: Извършване на работа за поне един час през предходната седмица**

Дадено лице се счита за работещо, ако е извършвало дейност срещу заплащане или печалба през референтната седмица или ако не е работило, но има работа или бизнес, от които временно е отсъствало през референтната седмица, поради празници, отпуск по болест или отпуск по майчинство/бащинство.

„Работа“ означава всякаква дейност срещу заплащане или печалба през референтната седмица, дори да е само за един час. Заплащането включва плащания в брой или в натура (плащане в стоки или услуги, а не в пари), независимо дали плащането е получено през седмицата, в която е свършена работата, или не. Всеки, който получава заплата за обучение на работното място, което включва производството на стоки или услуги, също се счита за работещ. Самостоятелно заетите лица с бизнес, ферма или професионална практика също се считат за работещи, ако е налице едно от следните:

Едно лице работи в собствения си бизнес, професионална практика или ферма с цел получаване на печалба, дори ако предприятието не успява да реализира печалба;

Лице, занимаващо се с бизнес операции, професионална практика или ферма, дори ако не са направени продажби, не са предоставени професионални услуги или нищо не е произведено (например фермер, който се занимава с дейности по поддръжка на фермата; архитект, който прекарва време в очакване на клиенти в неговия/нейния офис; рибар, който ремонтира лодката или мрежите си за бъдещи операции; лице, което посещава конгрес или семинар);

Лице, което е в процес на създаване на бизнес, ферма или професионална практика; това включва закупуване или инсталиране на оборудване и поръчване на доставки в подготовка за откриване на нов бизнес.

Неплатен семеен работник се смята че работи, ако чрез работата си допринесе директно за бизнеса, фермата или професионалната практика, притежавана или управлявана от член на същото домакинство. Неплатената семейна работа е всяка задача, която пряко допринесе за работата на семейната ферма или бизнес.

- **PL025: Готовност за започване на работа**

Това са лица, които в момента са на разположение за започване на работа, т.е. са били на разположение за платена заетост или самостоятелна заетост преди края на двете седмици след референтната седмица.

„Готовност за започване на работа в момента“ означава, че ако по време на интервюто бъде намерена работа, лицето ще може да започне работа в рамките на следващите две седмици.

Две седмици след интервюто се счита за по-подходящо време за задаване на въпроса, от колкото през референтната седмица, тъй като някои лица може да не са свободни за работа през референтната седмица поради препятствия, които биха могли да бъдат преодоленни, ако знаеха, че има свободна работа за тях.

Лица, които са намерили работа, но ще започнат по-късно, т.е. в рамките на период от най-малко три месеца, трябва да посочат отговор „да“.

- **PL020: Активно търсене на работа**

Тази променлива се отнася само за лица, които в момента не работят, където „работещ“ се отнася до самоопределения статус. Този въпрос не се отнася за лица над стандартната възраст за пенсиониране!

Референтният период за тази променлива е последните четири седмици, завършващи с референтната седмица. Трябва да се отбележи „да“, ако лицето е търсило активно работа през последните четири седмици. Отговор „да“ се записва само ако лицето е използвало активен метод за търсене на работа. Пасивните методи трябва да бъдат кодирани като „не“. Образованието и обучението се считат за начини за подобряване на пригодността за заетост, но не и за методи за търсене на работа. Лицата, които са намерили работа, която ще започнат по-късно, т.е. в рамките на период от най-малко три месеца, трябва да посочат отговор „да“.

Активни методи за търсене на работа:

- ✓ Осъществяване на контакт с обществена служба по труда за намиране на работа, който и да е поел инициативата (подновяването на регистрацията само по административни причини не е активна стъпка);
- ✓ Влизане в контакт с частна агенция (агенция за временна работа, фирма, специализирана в подбора на персонал и др.) за намиране на работа;
- ✓ Директно кандидатстване при работодатели;
- ✓ Питане сред приятели, роднини, синдикати и т.н., за намиране на работа;
- ✓ Пускане или отговаряне на обяви за работа;
- ✓ Проучване на обяви за работа;
- ✓ Полагане на тест или изпит за наемане на работа или интервюиране;
- ✓ Търсене на земя, помещения или оборудване;
- ✓ Кандидатстване за разрешителни, лицензи или финансови средства.

- **PL120: Причина да работите по-малко от 30 часа седмично**

Променливата, обхваща концепцията за непълна заетост (работа по-малко часове, отколкото лицето би предпочело, защото не може да си намери работа, работейки повече часове). Целевата променлива в EU-SILC обаче не обхваща напълно хармонизираната дефиниция за непълна заетост тъй като са необходими по-голям брой елементи. Ограничението е сравнително високо (при 30 часа за всички работни места), така че да обхване възможно най-много от тези, които биха желали да работят по-голям брой часове.

Забележка: За учителите, отработените часове трябва включват часовете за преподаване, както и тези, посветени на подготовката на учения процес, учене, научно-изследователска дейност, както и часовете на задължително присъствие в учебния център.

Променливата PL120 търси основната причина за работа под 30 часа. Трябва да бъде отбелязан само един отговор. В случаите, когато има повече от една причина и не е ясно коя е основната причина, списъкът трябва да се третира по приоритет, като код 1 има най-висок приоритет, а код 7 - най-нисък приоритет.

- **PL280: Продължителност на престоя на трудовата борса**

Променливата събира информация за лица, които през отчетния период на дохода (2022 г.) са били безработни поне за един месец. Като регистрирано за безработица лице трябва да се разбира такова, което е подало документи в Агенцията по заетостта като безработно.

- **PE030: Година на достигане на най-висока степен на образование**

Променливата се отнася за годината, в която успешно е завършено най-високото ниво на образование и се изразява с четири цифри.

В случай че респондентът не знае точната дата (напр. в случай на косвено интервю), трябва да се направи приблизителна оценка.

- **PE050: Прекъсване или изоставяне на образованието**

Нивото на текущото/последното официално образование или дейност по обучение се определя съгласно Международната стандартна класификация на образованието 2011 (ISCED 2011),

„Прекъснато или изоставено формално образование и обучение“ означава, че дадено лице е започнало програма за формално образование, но не е завършило успешно тази програма. Според ISCED 2011, „обща характеристика на една образователна програма е, че при изпълнение на учебни цели или образователни задачи успешното завършване се удостоверява/получава с диплома.“. Съответно, изоставянето на формалното образование се определя като напускане на формалното образование без сертификат/ диплома, без да се получи окончателното удостоверение, свързано с това формално образование.

Променливата събира информация дали респондентите някога са започнали, но не са завършили успешно програма за формално образование. В допълнение към информацията, предоставена в PE041, тази променлива предоставя обща картина на хората, които някога са започнали, но след това не са завършили някакво формално образование („отпадане“). Също така позволява някои допълнителни анализи за хора с ниско ниво на образование (т.е. дали лице с прогимназиално образование е започнало гимназиално образование, но след това е напуснало, без да получи квалификация на това ниво).

Няма конкретен референтен период, т.е. променливата обхваща всички формални образователни дейности, изоставени през живота на лицето. Въпросът се отнася само за лица на възраст 16-34 години.

Ако човек промени областта на обучение, това се счита за изоставяне на формалното образование. Например, лице, което е започнало бакалавърска програма по социални науки, след което е спряло без успешно завършване, т.е. без да получи диплома, и след това е започнало бакалавърска програма по икономика, се счита, че е изоставило формалното образование на ниво ISCED 6. Същата логика важи и за професионални програми на нива от 3 до 5 по ISCED. Възможността за прехвърляне на учебни кредити към новата програма, която дадено лице е започнало след смяната на областта, не променя факта, че промяната на областта се счита за изоставяне на формално образование.

Ако дадено лице смени училището, организацията за обучение или университета, но продължи същата програма, без да променя областта на обучение, това не се счита за изоставяне на формалното образование.

В случай на комбинирани/интердисциплинарни програми (т.е. с предмети от различни области), човек може да започне обучението си с няколко предмета и да ги стесни до един/няколко предмета по време на обучението. Ако лицето продължи да следва тази стеснена програма, това не трябва да се счита за изоставяне на формалното образование.

Текущото участие във формално образование покрива кратки прекъсвания като редовните училищни/университетски ваканции. Въпреки това, човек, който в момента официално се обучава, може да е започнал и да не е завършил други програми в миналото.

Текущо прекъсване, по-дълго от училищните ваканции: ако по време на интервюто дадено лице е прекъснало официалното си образование за „дълъг“ период, тогава това прекъсване трябва да се счита за изоставено обучение, дори ако респондентът има някакви планове да възобнови тази образователна програма. „Дълъг период“ означава всеки период, по-дълъг от редовните училищни/университетски ваканции, т.е. лицето не се обучава формално. Например, лице, което е започнало бакалавърска програма, но е прекъснало тази програма за една празнична година и е интервюирано по време на празничната година, се счита за изоставило формалното обучение.

Минали прекъсвания: минали прекъсвания на образованието не се считат за изоставени, ако програмата е била успешно завършена след прекъсването (към момента на интервюто). Напр. лице, което е започнало бакалавърска програма, след това я е прекъснало за една година (напр.

за извършване на доброволческа работа или пътуване), след което е възобновило същия курс и успешно е завършило към момента на интервюто, не се счита за изоставило формално образованието.

В някои страни съществуват някои официални програми, които не водят до формална квалификация. За такива случаи трябва да се използва критерият за пълно присъствие на програмата, т.е. докато дадено лице е присъствало изцяло на програмата, това трябва да се счита за завършване на програмата.

- **HS160: Проблеми с жилището – твърде тъмно, липса на светлина**

Целта е да се оцени дали респондентът смята, че „жилището е твърде тъмно, липсва достатъчно дневна светлина“ като проблем за домакинството. Не се подразбират общи обективни стандарти за това какво означава „проблем“. Пита се дали домакинството смята, че има проблем с това, че повечето стаи са твърде тъмни (не непременно всички стаи).

Жилището се счита за „твърде тъмно, без достатъчно дневна светлина“ в слънчев ден, без да се използва изкуствено осветление.

- **HS170: Шумни съседи или околна среда**

Целта е да се прецени дали респондентът смята, че „шумът от съседите или от улицата“ е проблем за домакинството (а не дали се притесняват от шума като проблем). Не се подразбират общи обективни стандарти за това какво означава „проблем“.

Шумът от съседите включва и шум от канализация, високо говорене, блъскане на врати, шумен асансьор и др. Шумът от улицата е свързан с шум от автомобили, самолети, влакове, близко заведение, наличие на бизнес център или предприятие, и др.

- **HC020: Размер на жилището в кв. м.**

Размерът на жилището се отнася до полезната площ на жилището, като се използва същата дефиниция, използвана за Преброяването на населението и жилищния фонд.

Полезната площ на жилището включва площта на стаите за живеене, спалните, стаите за дневно престояване, трапезариите, кухните, стаите ползвани като работни кабинети и библиотеки, гостните стаи, холовете и площта на спомагателните помещения - коридори, антрета, бани, тоалетни, килери, дрешници, балкони и други спомагателни помещения.

Домакинството трябва да декларира площта на жилището, която ползва. Ако част от жилищната площ се споделя с други домакинства (в рамките на същото жилище), процедурата е следната:

- Ако е известен броят на лицата, живеещи във всички домакинства, обитаващи едно и също жилище, споделената площ трябва да се раздели на броя на хората, живеещи там, и частта от споделената площ да се добави към всяко домакинство според броя на членовете му;
- Ако е известен само броят на домакинствата, обитаващи едно и също жилище, споделената площ трябва да се раздели на броя на домакинствата и равен дял трябва да се добави към всяко домакинство;
- Във всички останали случаи споделеното пространство трябва да се добави към всяко домакинство.

Квадратните метри, разделени на броя на обитателите на едно жилище, са важни за измерване на гъстотата на обитаване.

- **HC080: Обща удовлетвореност от жилището**

Променливата се отнася до мнението или чувството на респондента относно степента на удовлетвореност от жилището по отношение на нуждите на домакинството, оценка за разходите (като финансова тежест, свързана с основното жилище), Трябва да се вземе предвид и

местоположението, кварталът и съседите, разстоянието до работа, качество и други аспекти на жилището. Оценката се основава на собствената представа на лицето за неговото жилище. Ако респондентът има няколко жилища, той/тя трябва да посочи само за основното жилище.

- **HY030: Условна рента**

Условно изчисленият наем се отнася до стойността, която трябва да бъде условно изчислена за всички домакинства, които не декларират, че плащат пълен наем или защото са обитавани собственици или живеят в жилище, наето на по-ниска цена от пазарната, или защото жилището е предоставено без наем.

Условно изчисленият наем се оценява само за тези жилища (и всички свързани сгради като гараж), които се използват като основно жилище от домакинствата.

Стойността, която трябва да се припише, е еквивалентният пазарен наем, който трябва да бъде платен за жилище, подобно на обитаваното, минус всеки действително платен наем (в случай, че жилището е наето на по-ниска цена от пазарната цена), минус всички дребни ремонти или разходи за обновяване, които домакинствата, обитаваните собственици, правят на имота, който обикновено се извършват от наемодателите. Не са включени разходи за отопление, вода, ток и др. Изключени са и ремонти, водещи до подобрения или отстраняване на основни проблеми на жилището.

Амортизацията (потреблението на основен капитал) не се взема предвид, тъй като има вероятност да бъде компенсирана или заменена от промяна на пазарната стойност на жилището. Последните не са включени в EU-SILC.

Пазарният наем е наемът, дължим за правото да се използва не обзаведено жилище на частния пазар, с изключение на таксите за отопление, вода, електричество и т.н. Като разширение частният пазар включва и пазара, който се регулира от държавни разпоредби.

Налични са няколко метода за оценка на „брутния“ условен наем:

- Методът на регресия/стратификация, базиран на действителните наеми;
- Методът на потребителските разходи, базиран на оценката на разходите, направени за притежаване на жилище чрез отказ от възможността за инвестиране във финансови активи, от които се създават реални потоци на доходи под формата на приходи от лихви и дивиденди;
- Методът за самооценка;
- Методът за административна оценка, обикновено за фискални цели;
- За съпоставимост между страните трябва да се прилага метод на регресия/стратификация, с изключение на надлежно обосновани случаи, по-специално когато пазарът на частни наеми представлява по-малко от 10% от пазара или когато методът на регресия е статистически ненадежден. Самооценената стойност, използвана като пряка оценка на пазарната цена на жилището, не е приемлива. Методът, използван за фискални цели, обикновено не е адаптиран.

Използването на регресионния метод изисква по-нататъшно развитие, за да се осигури минимална сравнимост с препоръчания метод на EU-SILC, по-специално определянето на капитала, който трябва да се вземе предвид, когато собственикът има ипотека.

Методът на регресия/стратификация се основава на оценката на пазарния наем с помощта на подходящ иконометричен модел/критерии за стратификация, който използва наличните данни за частния пазарен наем. Източникът може да бъде подизвадка на EU-SILC от наематели с пълен наем или всеки друг надежден външен източник.

Променливите, които трябва да се вземат предвид, вероятно са специфични за страната, въпреки че някои променливи като локализация и урбанизация, размер на жилището (в

квадратни метри и в брой стаи), удобства (баня, балкон, градина, ...) вероятно ще бъдат общи за всички модели.

Настаняването, предоставено безплатно или при намален наем от работодателя на служителите като основно жилище на домакинството, трябва да бъде включено в непаричните доходи на работещите (PY020) и следователно да не се включва в променливата условен наем (HY030). Когато служител обитава жилище, собственост на работодателя, безплатно или на намалена цена, съответната част от условия наем, която не е платена от служителя, трябва да бъде записана в доход от трудови правоотношения в натура (PY020), а не да се взема предвид като част от условия наем (HY030).

От друга страна, паричните субсидии, получени от работодателя за жилищни разходи, трябва да се отчитат като доход от заетост (PY010).

Жилищните помощи, получени от правителството или от организация с нестопанска цел, не трябва да се приспадат от условия наем. Тези субсидии трябва да се отчитат в надбавките за жилище (HY070).

Жилищните помощи и намаления наем въз основа на трудов договор не трябва да пречат на изчисляването на условия наем.

- **HN040: Течащ покрив, влага по стени/под/основа или мухъл по/около прозорците и пода**

Целта на тази променлива е да се получи обективна мярка за състоянието на жилището; дали жилището има проблем с течащ покрив и/или влажни тавани, влага в стените, подовете или основите и/или гниене по дограмите и вратите.

- **HS140: Финансова тежест на разходите свързани с поддръжка на жилището**

Целта е да се оцени усещането на респондента относно степента, в която жилищните разходи са финансова тежест за домакинството.

Общите плащания по ипотека, включително вноски и лихви, трябва да се вземат предвид за собствениците и действителния наем за наемателите. Освен това трябва да се вземат предвид битовите сметки и такси (отвеждане на канализация, извозване на отпадъци, редовна поддръжка, ремонти и други такси).

Трябва да се вземат предвид само онези жилищни разходи, които действително са платени, т.е. променливата трябва да покрива това, което домакинството действително трябва да плати, и не трябва да отчита натрупването на просрочени задължения през минали периоди.

По отношение на определението за жилищни разходи, се отнасят до разходите включени за променлива HN070.

- **HS180: Замърсяване или друг проблем с околната среда**

Целта е да се прецени дали респондентът смята, че „замърсяването, мръсотията и т.н.“ е проблем за домакинството (а не фактът дали проблемът го притеснява по принцип). Не се подразбират общи обективни стандарти за това какво означава „проблем“. Проблемите на околната среда включват мръсен въздух, наличие на изпарения от автомобили, от предприятия, от канализацията, от замърсена река или канал, и др.

- **HS190: Престъпност, насилие или вандализъм в района, където живеете**

Целта е да се прецени дали респондентът смята „престъплението, насилието или вандализма“ за проблем за домакинството от гледна точка на най-близката до жилището околност (квартал, село) - мястото където живее, обикновено пазарува, разхожда се, играят децата му и др., а не като проблеми изобщо за населеното място или страната. . Не се подразбират общи обективни стандарти за това какво означава „проблем“.

Престъпността трябва да се дефинира като девиантно поведение, което нарушава преобладаващите норми, по-специално културните стандарти, предписващи как хората трябва да се държат нормално. Не трябва да се използва правен/ юридически подход (т.е. не трябва да се дефинира като действие или бездействие, забранени от закона и наказвани от държавата).

- **НН081: Душ или вана в жилището**

Тази променлива заменя, действащата от 2008 г. нататък, променливата НН080, дефинирана в регламента EU-SILC.

Душ кабина или вана извън жилището не трябва да се включват. От друга страна, не е задължително душ кабината или ваната да заемат отделна стая/помещение.

- **НН091: Тоалетна вътре в жилището, свързана към течаща вода, за ползване единствено от домакинството**

Тази променлива заменя, действащата от 2008 г. нататък, променливата НН090, дефинирана в Регламента EU-SILC.

Тоалетните с течаща вода извън жилището не трябва да се вземат предвид. От друга страна, тоалетните с течаща вода в бани/помещения, където има и душ или вана, трябва да бъдат включени.

ЕНЕРГИЙНА ЕФЕКТИВНОСТ

- **НС001: Отоплителна система в жилището**

Тази променлива идентифицира вида на основната отоплителна система, използвана в жилището. В сгради с много жилища, отоплителната система може да бъде една и съща за всички жилища или да се различава между тях. В случаите, когато се използват повече от една система за отопление, трябва да се избере основната.

Референтният период за променливата е текущият, но трябва да отразява общата ситуация като цяло. Ако данните се събират през топлите месеци, когато не се използва отопление, респондентите трябва да предоставят информация за обичайно използваната отоплителна система през зимният период.

Топлофикационната мрежа (известна още като централно парно (ТЕЦ)) – топлинната енергия се доставя до жилището чрез мрежа от тръби. Топлинната енергия се осигурява от инсталации, които са разположени далеч от жилищната сграда.

Локална отоплителна система е, когато топлинната енергия се осигурява от отоплителен център или инсталация, изградена в сградата или в сграда/помещение в непосредствена близост до жилището, независимо от източника на енергия. Локалното отопление се различава от топлофикационната мрежа, тъй като генерирането на топлина се извършва на едно място – котелно, което се намира някъде в сградата и от там енергията се разпределя за цялата сграда.

Индивидуалната отоплителна система е само за жилището, в което е инсталирана.

Нестационарното отопление включва използването на преносими нагреватели като електрически радиатор или вентилатор (духалка), които могат лесно да се преместват от една стая в друга.

- **НС002: Основен източник на енергия за отоплителната система**

Тази променлива цели да идентифицира основния източник на енергия, използван за отопление на основното жилище. В случаите, когато за отопление се използват повече от един източник на енергия, трябва да се избере основният.

Отопление на електричество включва климатик, маслени електрически радиатори или електрическо подово отопление.

Отопление на природен газ, пропан, втечен газ или бутан. Отоплението може да бъде разпределено за цялото жилище (напр. газопровод) или не (напр. печка на газ).

Маслото/Нафта като източник на топлинна енергия – маслени печки, маслени радиатори, нафтови печки или колонни нагреватели.

Пелетни горива от биомаса (или пелети), които представляват компресирана органична материя или биомаса, използваща дървесина или малки дървени стърготини, черупки от ядки, царевични зърна и др.

Дърва за огрев – едри парчета трупи, които могат да се използват за отопление. В тази категория може да се вземе предвид и храсти, талашит, дъски и др.

Отопление на въглища, лигнитни и всички видове продукти от въглища и лигнит.

Възобновяема енергия, използвана за отопление, включва слънчевата енергия, вятърната енергия, геотермалната енергия, термопомпи и др.

Отоплителната система, използвана за жилища, различни от основното, не трябва да се взема предвид.

- **НС003: Подмяна/поставяне на топлинна изолация, енергоспестяващи прозорци или отоплителна система**

Тази променлива дава информация дали жилището е имало някакво обновяване или подобряване на нивото на енергийна ефективност (напр. поставяне на топлоизолация, подмяна на дограмата или отоплителната система и т.н.) през последните 5 години.

Всички ремонти, които са повлияли на топлинните условия на жилището, трябва да бъдат взети под внимание. Например, дори ако само един прозорец в жилището е бил сменен през последните 5 години, за разлика от всички прозорци, информацията пак трябва да бъде записана в тази променлива.

Включват се следните мерки за обновяване:

- подобряване на топлоизолацията на външни стени, покрив или под;
- подмяна на единична стъклена дограма с двоен или троен стъклопакет;
- подмяна на отоплителна система с по-ефективна.

Мерките за подобряване на енергийната ефективност трябва да включват ремонти, извършени или в цялата сграда, или само в жилището; и ремонти, направени от домакинството или от някой друг, напр. собственик на имот.

Разглежданите мерки не трябва да включват дребни ремонтни дейности, които не променят състоянието на жилището или нивото на енергийна ефективност.

Броят на мерките се отнася до броя на различните ремонти, извършени в жилището, например изолация на покрива и нови прозорци трябва да се разглеждат като две мерки.

- **НС060: Възможност за поддържане на жилището топло през зимата**

Тази променлива дава информация дали домакинството е в състояние да поддържа жилището комфортно топло през зимата, като се вземат предвид изолацията на жилището и отоплителната система.

Целта е да се получи информация: "Достатъчно ефективна ли е отоплителната система, за да поддържа жилището топло?" и/или „Достатъчно изолирано ли е жилището срещу студа?“

Променливата няма за цел да измерва финансовите ресурси необходими на домакинството, за да поддържа жилището приятно топло през зимата, което се отнася до променливата НН050 „Възможност за поддържане на нормална температура в жилището“.

- **НС070: Възможност за поддържане на жилището хладно през лятото**

Тази променлива се отнася до информацията дали домакинството е в състояние да поддържа жилището приятно хладно през лятото, като се вземе предвид изолацията на жилището и охладителната система (ако е налична). Целта е да събере информация относно „Ефективността на охладителната система, за да поддържа жилището хладно?“ и/или „Достатъчно добра ли е топлоизолацията на жилището?“

Променливата не измерва дали домакинството разполага с финансови ресурси, за да поддържа жилището приятно прохладно през лятото.

- **НС004: Каква е дограмата в жилището/Вид прозорци**

Тази променлива идентифицира вида на прозорците, монтирани в жилището според неговите характеристики на остъкляване. Трябва да се имат предвид следните определения:

- Единичен стъклопакет - прозорците са изработени от едно стъкло
- Двоен стъклопакет - дограмата е от две стъкла
- Троен стъклопакет - дограмата е от три стъкла

Комбинация между единичен, двоен или троен стъклопакет трябва да се избере, ако в жилището се използват различни видове прозорци, като някои от тях са с единичен стъклопакет, а други (поне един) с двоен или троен стъклопакет. Комбинацията между двоен и троен стъклопакет трябва да се избере, ако в жилището се използват различни видове прозорци, някои от които са с двоен, а други с троен стъклопакет.

- **НС005: Година строеж/Основен ремонт**

Тази променлива събира информация за годината на завършване (признаване за годно за ползване) на жилището, в което живее домакинството.

Ако жилището е основно ремонтирано, трябва да бъде записана годината, когато е завършен ремонтът. Основният ремонт е обширна модернизация на сградата, ремонт на покрив, поставяне/подмяна на топло изолация, електрическа система, отоплителна система и др. Ако са извършени само малки реновации или ремонти, трябва да се запише годината на построяване.